

San 21nan Feburuye - san 1994  
A songo: DOROME 10 - N° 265

# Kibaru

A be bo kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kono - Hake : 16.000  
"AMAP" kuntigi: Gawusu DARABO - Dilanbagaw ni Sebenbagaw kuntigi : Basiriki TURE

## TILANCE BORA "FARANSEFA" BARIKA LA AFIRIKI JAMANA 14 KONO

( n° 3 )

Foto, "FARAN FARANSE" DOROME 1 TUN YE "FARAN SEFA" DOROME 10 YE.  
SISAN, "FARAN FARANSE" DOROME 1 KERA "FARAN SEFA" DOROME 20 YE.

## NAFOLOKO GELEYA B'AN BEE KAN

( n° 6 ni 7 )

FANGA KORO  
MOGOMINELEN  
DOWEREWBILALA  
TUGUN

( A be n° 3 la )

KUNATOW TOGOLADON  
BANABAATOLADON  
TE DONKELENKO  
DORON YE.

( A be n° 8 la )

# DONSOYA DABORA AKECOGOKORO MA YELEMA

Kabini san 1978, donsoya lajora Mali kungow bëe kono. O san 15 de ye ninan ye. A sababu bora ja donni de la, jamana kono, san 1973 la, ka sanji tige, ka kungow nagasi, ka sogow silatunun. A masibaw binna bëe lajelen kan, nogonfe. A ye senekek law bali, ka soro ke, kuma te jiriforotigwi ni monnikelaw ma. A ye ji ni kungo mogow bila baarantanya kene kan. Min ye dowsow ye sa, a ye mone min don olu la, o barika bonyara kojugu.

Olu ka marifaw kera masiriw dörön de y'u bolo... Kuma lasurunya la, a y'olu ke dongsomarifatigi sogofagabaliw de ye. Anw fe farafinna, kabini lawale la, ni sababu ni sababu te, o koro ka ca kosebe.

Nk'a be fo, ko fen bëe be ban, don do la. Hali ni ja ma ban pewu, mogo faamuyalenw y'a jira, k'a b'a banbolo de kan, sisan, k'a da sanjiko daguncogo numan kan, min kera sababu ye, ka kungo lakuraya, san o san, ka temen korolen kan. Olu de fana ye kungokonosogow caman seginniko jate mins, ka siga b'a la.

Ojatemine be kise kan, bawo, kungo lakurayali ni sogow seginni de be da nogon ma, dije jamanaw bee kono, sanko, jako basigilen be yoro minnu na.

O siratige la, fangaso ye sariya kura ta, ka kungo dayelen, dowsow ye, ka sogofaga yamaruya, san 1994 kalo 5 folo kono. A be damine, zanwuyekalo tile folo don, k'a kunce mekalo tile 31 don. Yelema ma don, a ko la, bawo, donsoya tun be k'owaatiyere de kono, kabini lawale la, ka na se tubabutile ani Modibotile ma, fo ka s'a bee lajoli ma, Musatile la.

N'a dabora, kokura ye, demokarasifanga kono, ka ben Alifatile ma, o ye bensenmako ye, min ma latige gänsan.

Dowsow ka kan, k'o yoro faamuya, ka donsoya sariyaw bee lajelen labato, walasa, k'a jira ko demokarasifanga bonya b'u yoro.

Donsoya kecogo yere, a sebenko, a marifako n'a kissekow, a lénpoko n'a takisiko ani sogo suguya fagataw, olu te nefc»donsohoronw» ye, n'o ye tondew ye, ka koro. Olu ta man gelén. Dugubakononmogo minnu be wuli, karidonw ani fetidonw, k'u kunda kungokan, k'a sor'ut sariya la, olude be donsoya lagosi.

# TIANCE BORA "FARANSEFA" BARIKA LA AFIRIKI JAMANA 14 KONO.

FOIO, "FARANFARANSE" DOROME 1 TUN YE "FARANSEFA" DOROME 10 YE.  
SISAN, "FARAN FARANSE" DOROME 1 KERA "FARANSEFA" DOROME 20 YE.

San 1994 zanwuyekalo tile 12 don, tilance bora «FARANSEFA» barika la. A wari barika dalen be Faransi waribarika dekan, n'obe wele ko «FARANFARANSE». Adulonnen b'o dela. Odey'a barajuru ye. O de jolen b'a kokoro, kabini san 1945 la, n'o y'a bosan foloye, Afiriki jamana 14 tøgøla, minnutun be Faransi ka mara kono. O jamanaw ye Senegali, Nizeri, Mali, Cadi, Burukina, Kôdiwari, Benen, Kameruni, Kongo, Santarafiriki, Gabon, Togo, Gine Ekuatoriyali ani Komori ye. Sanni yelema in ka ke, «FARANFARANSE» dørøme kelen tun be ben «FARANSEFA» dørøme tan de ma. Sisan, a be ben

«SEFA» dørøme mugan de ma. O de ye «SEFA» barika jaasi, bawo, jatemine bora dørøme 10 na, k'a ke dørøme 20 ye. O misali ye yelema de ye, min be dørøme 10 fen ke dørøme 20 fen ye. A jamana 14 kono moggow bœs lajelen b'o «fensongoyelen» de kene kan sisan, min be waribota caya, ka temen korelenkan. Daguncogo min b'a kola, oye do farali ye kalosaraw kan, ani cikelaw ni jagokelaw ni izinitigw bolomademenni ye, walasa ka magonefenw soroli nogoya. A jamana fangasow bœs b'o dabali sira de kan, sisan faransi ani dije demejekuluw kerefe. (Atobé «KIBARU» nata kono).

## FANGA KORO MOGO MINELEN DOWEREW BILALA TUGUN.

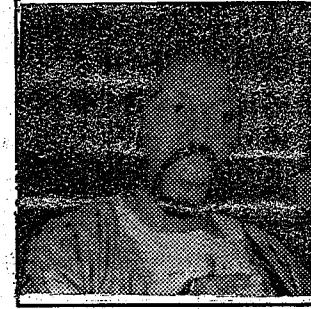
Fanga korø mogø 33 minnu minera san 1991 Marisikalo tile 26 don, n'o ye Musa Tarawelen'a kokengognw n'u ka kiiri fôlø tigera san 1993 feburuyekalo tile 12 don, olu døw bilala cogo minnu na, ani waati minnu na, olu file : Kiiri tigedon, mogø 8 bilala, k'u no ma y'a ko fan si la. Oye namanto JARA, Solomani DANBELE, Hamadi Bore DIKO, Seku Minanju TARAWELE, Nuhunzo JARA, Faginba DIKO, Umaru KANTE ani Mohamedi Talibe SUMARE. San 1993 Zuwenkalo la, mogø 4 bilala, kaso kunmabø warisara kadara kono. Oye Madamu Jalo Lala SI, Ngolo TARAWELE, Zeyini MULAYI ani Madamu DIKO Masaran KONATE ye. San 1993 Okutoburukalo la, mogø 6 bilala, warisara kadara kono. Oye Amadu Baba JARA, Amara DANFAGA, Bayi Agi Mohamedi, Sidiki JARA, Nbuye SIBI ani Monzon KEYITA ye. San 1994 Zanwuyekalo la, mogø 3 bilala, warisara kelen in hukumu kono. Oye Jibirili JALO, Filifen SISOKO ani Sanbu SUMARE ye..



Jibirili JALO



Filifen SISOKO



Sanbu SUMARE

# Kibaru Kanubagaw n'a

## Maana

Masaké do tun kéra, Ale ka fanga tun ka bon kosebe. A ka mara tun be boli fén caman kan : mogow, waraw, fo ka t'a bila jinew la.

Don do, k'a ni jinew to baro la, olu ye jineke do kibaruya fo a ye. Masaké y'a soro o jineke in nogon te, a ka jinew la. A ko, fo ka o jineke mine, ka di a ma.

Jineke intun bëna i min, koba dola, siye kelen san wolonwula kono. Masaké ye mogo dòw fara a yere kan; u taara o koba in da la; u ye suruku kroba kelen soro ye.

Masaké ye o nininka jineke kibaruya la. O ko a natuma ma se folo, k'a to tora tile damado ye. O yorola, masaké y'ito, ka duguba do tomon ye; a ye suruku nininka ko nintun ye dugu jumén ye ? Suruku y'a jaabi ko : «Nin tun ye badenma ce wolonwula ka dugu sigilen ye, u kelen kelen bëe tun ye taamaba ye, nafolo ka ca, jow ka ca, fan bëe caman tun be u fs. U kafaara, yaadara, fo k'a ke situn te si jate, si magote si la. Utora o cogo la, fo don do, kelemasa do nana a ka keledaga sigi u da la. A folola u bëe la korobalen na; tow ma son, k'o deme, ko nin te olu kunko ye.

Kelemasa y'o mine, k'o faa, ka tow sigilen to, ka tila, k'a ka fénw bëe ce, ka taa.

Tile damado o ko, a seginna, ka na kelen wére mine; tow ma kuma, a y'a ke o cogo kelen na ten, fo ka ce wolonwula bëe mine, k'u faa, ka dugu ci, ka taa ni dugu fén bëe ye. O dugu in tomon de ye nin ye.

Masaké ko : «aa ! nin ye kabako ye ! anka taa so ! Njenna jineke ko, ne yere waajura». N balimaw, nin maana in be mun miiri di aw ma ?

Nci Kulubali Duguninkoro.

## Ka bo Sirakorla C.A.R. la

Nin ye barosen 3 ye minnu sebenna Burama SIDIBE fe min ye Sirakorla CAR namogo n'a balikukalan karamogo ye; k'a ci Kibaru ma.

I - Konate jamu jujon soro cogo :  
An fe bamanana, ni Ala ma wolo nogoya furumuso juman min ye, an k'o tigi ye konan muso ye, dow ko «borogs muso».

Konanmusotun bëna caya an senkoro min ke jininikelaw wulila k'i jo, ka feersw nini konan ko in na. Ala nan'a ke du do kono, u ye fura soro, min y'u ka furu musow bëe bali konanya ma. O kelen, u ka du welela ko : konan te du. O de dalateliyara ko Konate.

II-Sukojamu jujon soro cogo file nin ye  
Nin tun ye kamalen min ni sarama do ye, a ye npogotiginin cénumanin do furu. Ala nana kamalen ka kalifa mins a la k'a n'a muso nege to nogon na. Sangaciw taara furu nogonw ni limanaw bëe ma. Mogow nana janaja la.

Waati min na, su bëna ta ka taa a ka so laban na, sucemance (cœya) wulila k'i jo cayii. O kelen, donnikelaw ko : a y'a to an ka su n'a muso bila nogon

kan, so kelen kono, sanni suturali ka ke. O fora cogo min, o kera ten... Tuma min na utilala (su n'a muso), suturali kéra. Tile dama-dama o ko, muso lajora, fo den in nana wolo su kofé. Akéra su kofé den ye; u k'o den ma ko suko.

### III - Silameya jakako :

Nin silamece in tun ye nafolotigiba ye. Nka, a ma son jakabo ma tile kelen. Don do, a silame nogon do sera a ma, ko k'a jurudon. A ma geleya fosi don a la. Ayé dinari 200 jurudon a silame nogon na. Ala y'i to a ka sebagaya la, ka jurutigi ka kalifa mine a la, k'a soro a ka julu ma sara.

Sangakow bannen, a denw sera jurumanitigi ma, k'u Fa ka julu kani. Mankancayara oyorola sabu, u ma se ka ben.

Jurumanitigi k'u Fa ye dinari 200 de jurudon ale la. Denw ko dinari 600 don. Cogo si la, ben ma ke. U sera sariyatigi do ma, ka nafoli ke. Sariyatigi ye fan fila bëe lamen konuman.

A ko : a ye taa jurutigi kaburu wogobe, n'aw ye min ye, aw kana o foneye. Obaara in kelen, u taara jolifon 200 de ye su la.

O jaabi n'alen fo sariyatigi ye, a y'i kanto ko jurumanitigi t'a ye tije ye ko nin jolifon 200 de b'a sementiya; u b'a jira fana, k'u Fa tun t'a ka nafolow jakabo.

Denw sorola ka dinari 200 in mine, k'a jakabo o yoro in bëe la; u ka nafoloyiriwara, wa sanosan, ub'a jaka bo.

Don dola, u siginogon do ser'u ma, k'u ka jurudon. U miirlila korolen na,

# Kalambagaw Kuma yoro

u ye dinari 800 jurudon a la. Sanni ojuru fana ka sara, sayasera oma. Jurutigiw y'o men minke, u bee jorela, sabu, saracogo tu ka nafolo la bilen. Sooni, a nana fo u ye ko u ka jurumanitigi sara, nka a bolo wari bee yera. Olu yeli sababu do kera u ka nafolo jakaboli de ye.  
 \* An k'a don, ko jaka be nafolo saniya. A b'a kisi fana.

Burama SIDIBE  
Ka bo Sirakorola C.A.R. la.

## An ka yele doonin

Dugutaasira fe, a fora Hawusake ye, ko wara denbatigi be sira la, ko nka n'a taara surunya wara la, sira be tila fila ye, a ka kan ka taa min fe, o for'a ye.

Hawusake surunyalen a yoro la, a hakili ferekera : a ka kankataa min fe, a ninana o ko. A b'o la, a ye fulake do ye. A ko l' « fulake, a fora ko wara denbatigi be sira min fe, o ye sira jumen ye ?».

Wara be sira min kan, fulake ye o don Hawusakor. Hawusakor y'o mine.

O kelen, fulake y'i den-den Hawusake kerefe, a ben'a laje, o ni wara ben'a ke cogo min. Wara ne dalen Hawusakor kan, a y'i k'a kan. Jaa-jaa dabali do be Hawusake bolo, a yewara ci duguma, k'i sig'a

kan. Fulake min ye nin bee lajelen ye, ale bolila ka na, k'a be Hawusake deme. A ko Hawusake ma : «Muru ti kun wa ?». Hawusake ko : «Muru be n kun». Fulake ko : «Na n k'a ta ka na».

Hawusake y'a don ko fulake min ye nin s'a ma, o yere de ye nin ye. Hawusake ko : «Ayi, komi e te muru yoro don, n'i sigi wara kan, n ka muru ta ka na».

Fulake nan'i sigi wara kan. Hawusake taara se, a ka minen ma k'o ta tuma min na, a ko fulake ma :

«Wa l' jija sa de l' Ne taara».

Hawusake taara, ka wara ni fulake to nogon na.

Ali Kulubali  
Farako (Segu).

## Ka bo Sirakorola C.A.R. (Kulukoro)

Kabini okutoburukalo tile 21 don, Sirakorola CAR kalansow kelen be Jabala ye.

\* Kalan folo labenna porozé MLI/91/015 fe. Poroze in be musow de kalan. U ka kalan kera fen minnu kan olu file nin ye :

- Tile kuranyeelenkow
- Kungo kunkankow
- Jirisine lamoyorow
- Gakulu janaw
- Ani cikesumanw ni jiiriw seneni foro kelen kono. Kalan in kera tile 45 de kono. A tako folo daminera okutoburukalo tile 21 k'a kunce

nowanburukalo tile 18 don. A tako filanandaminera desanburukalo tile 9 k'o kunce a tile 23 don.

Kalan in kera wasaba ye, sabu, dugu 41 de ka karamogo musomanw nana kalan in ke.

An balimamuso Asu Kone n'a jenogon Kajatu Kulubali de tun ye karamogow ye. An k'a don, ko karamogo fila in sera u ka baara kecogo la, a ne binaani bee ma.

\* Kalan filanan labenna Kulukoro C.A.C baarada fe. A fana tako folo jesinna an balimamusow de ma. Dofara kalankan de tun don. A daminera desanburukalo tile 13 k'a kunce a tile 23 don.

A tako filanan daminera desanburukalo tile 27 k'o kunce a tile 31 don. Tako filanan be baara-kalan de kan, min jesinnen be duguyiriaton karamogo cemanw ma, minnu be Kulukoro CAC hukumu kono.

San kura (1994) hukumu kono, ne ka foli be ka taa :

- Ne yere bangebaw ma minnu be kejeba (Kayi mara la)
- Ne furumuso ni denw ma
- Ne baarakenejogonw ma
- Kibaru baarada mogow bee ma
- An ka kanw kanubagaw n'u lafasabagaw bee ma.

Ala ka san kura in (1994) kehore, ni lafiya ni sor, ni jidi ani wasa san ye Mali kono.

Ala ka Malidenw bee ke nogon fe. U ka don da kelen fe, ka bo da kelen fe.

Burama SIDIBE Sirakorola C.A.R. nemogo n'a balikukan karamogo (Kulukoro mara ).

## Nafolodeseko kera jɔrenanko ye NI WARI MA LADON FOROBAKESU KONO ...

Kalo temennen «KIBARU» kono, an da sera wariko gelyea ma, k'a jira ko wari sɔrɔli ye jamana dɛselenw bɔsira dɔrɔn de ye, sègen na. Wari sɔrɔcogo dun ye fila de ye. A fɔlɔ ye jamana kɔkan wari ye. O bɛ sɔrɔ jamanaw ni jekuluw ka demeko ni juruko hukumu kono. A filanan ye jamana kono wari ye.

O bɛ sɔrɔ faso n'a wolodenw bɛe lajelen ka cɛsiribaaraw tɔnɔw basigili hukumu kono. O bɛ foroba kunda, a bɛ kɔnjereye kunda. A sɔrɔfenw bɛ jamana dugukolo kan, u b'a jukɔrɔ fana. Ni dugukolokanfén nafamaw, wali, dugujukɔrfen nafamaw te jamana minnu kono, olu yiriwalicogo sègen ka bon kɔsèbe. A bɛs bɛ jamana minnu bolo, olu bɛ kasi la, k'u ka sɔrɔw te laboli ke. Kuma te jamana bololankolonw ma, iko Mali, a te min jigi la, yere.

olu donyorow n'u bɔyɔrɔw de bɛ ka caya, don o don, ka t'a fɛ. An bɛ kene min kan, sisan, o ye setigi jamanaw sagow bolilikɛn de ye, jamana dɛselenw kan. A bɛ farajɛ kunda. A bɛ farafin kunda.

Ameriki min ka sɔrɔ ka bon ni dijɛ bɛe ta ye, o de sago bɛ ke yɔrɔ bɛe la. Zapɔn jama na min dalen bɛ Ameriki kan, o ta fana b'o cogo la. Olu fila bɛe ka jugu Eropu jamanaw ma, i ko Alimani, Faransi, Angileteri n'a tɔw bɛe lajelen. Olu fana ka jugu Afiriki jamanaw ma, sanko, u ye minnu mara, ka kɔrɔ. O misali ye Faransi ni Mali ye. Ni Ameriki ye bere ci Faransi kun, nafasɔrɔkow n'u nafolokow la, Faransi dimibagatɔfana bɛ bere ci Mali n'aka jamana maralen kɔrɔtɔw bɛe kun, nɔgɔnfɛ. Nin

## KOKAN WARI DIKAN BE KA CAYA KOSEBE

Gelyea barika bonyako jugu ye «tègèmagelyako» don, jamanaw ni nɔgɔn ce, an'olu ni dijɛ demejekuluw fana ce. O de ye kɔkan wari sɔrɔko kuma caya. Wari nɔkan kuma fana cayara. A kunkanko yere cayara.

O yɔrɔ bɛ faamuya, k'o da bilankɔrɔko ni sinijesigiko kun. Dijɛ jekuluwanijamana minnu bolo b'u kɔko, olu bɛe tègè gelyara. A kelen si t'a ka wari bo, n'a «dikan» ma fo. O dikanw, an'

yɔrɔ nɔfɔkuñ ye, k'a jira, ko wariko gelya ye hakililakelɛ suguya min ye, o te tali ke, tugun, siginɔgɔnya ani hadamadenya kan. O b'i n'a fo jamana minnu tengunnen bɛ nɔgɔn na, ni hadamadenyako t'u ni nɔgɔn ce, ani jamana minnu kajan, nɔgɔn na, nka, ni hadamadenyako b'u ce. Mali ni Moritani ani Nizeri bɛ danbo.

Dese kɔson, a jamana kelen si te se, ka fɛn k'a siginɔgɔn ye. Mali ni Alimani ani Shini ka jan

## Gelya b'an bëe kan ... FOROBAMUSAKAKO TE SIRA CSRC

nogon na, kosebe. Sebaaya koson, olu be Mali n'a nogonna jamana camanka hadamadenyako daw latem, konuman, sigojognw deselen be, k'usen don minnu na. Wariko gelya hakililakel temenna, nin yoro fila bëe kan. Sisan, a selen be soroko ni politikko de ma.

A be jamana minnu bolo, olu de be je. A te jamana minnu bolo, olu be wajibiya, ka tow sago ke, politiki sira kan. Djin ko bëe dun be janabo, o sira de kan. O de nana ni jamana deselen jocogow ye, u demebagaw kofe. Olu dun fana ka wari dikanw be ka caya, ka t'a fe. A b'i k'an be wale min wele, ko «jelibaya» ni maloyako te tugun.

lamunumunu, i ko k'a don, a labugundaw fe, bawo, a be minnu bolo, olu be k'a dogo, a tijeyorow deron de la, n'a daw ye wagandekonolaw ye wali dagakonolaw ani dingekonolaw. Wari be basigi cogo di, ka sor'a be «KASO» la, forobabaarakelaw nikenereyew daw bolo ? A be fo de ma, ko wari kera «jin» ye.

Nin nogonbilasira kumaw jatew mineli be fen fila de jira. A fofo ye jamana kokan wari jelibaya nininiye. Nijamana deselen min m'a demebaga nikankuma fo, k'a nikawale ke, o te doreme kelen d'i ma. A filanan ye jamana Konko wari

## JAMANA KONOWARI BASIGILI KA GELEN

Anka farafin jamanaw fangasow n'u kongomogow ka wariw basigili ka gelen. Ote sorowaricaya n'a dögoya fe. O be sor'o wari nematununni de fe. Wari be nematunun fangabolo kunda. A be nematunun kejereye kunda. Hali n'u nematununcogow te kelen ye, u bëe laban ye wari kunmaniyali de ye, forobakesuw n'u nogonnaw ma.

O misaliw ye forobabaarakelaw ka surfenmineliw n'u ka sonaliw ye, an'olu ni kejereyew, ka yurugu-yurugu walew, minnu wariw te don forobakesu kelen si kono, Bamako, ani dugu tow bee kono. O temennen ko, wari te

tunun kojugu ye. Wari te ye ne la, bilen. A kuma te fo, da la, tugun. Ni fen o fen dulonna wariko la, Mali kono bi, o be son, ka meen, san ni dugue, kosebe. Wariko gelya kelen be, k'an ka jamanaw bil'o kene de kan, sisan. Limaniya la, ani hakilimaya la, an be se, k'a fo, k'a sababuye latige de ye.

Nka, o latige nogoyabagaw tun ka kan, ka ke din demejekuluw ni setigijamanaw de ye, n'olu tun sonna, ka jamana deselenw deme, ka sor'o, u m'olu s'u dan na. A kow dabora din demejekuluw fe, cogo minnu na, an ben'olu ne fo «KIBARU» nata kono.

# KUNATOW TOGOLADON: BANABAATOLADON TE DONKELENKO DORON YE

San kura o san kura, Zanwuyekalo kari laban bë sugandi, dijë jamanaw kono, k'o ke kunatow togoladon ye. O kama, jamalaje ko caman bë laben, ka nénajew ke, ka banabagato w bolomadëmë. Fangalamogow, izinitigw, jagokelaw, diinemogow, jekulutonw ani mogo hakilima hinbagato caman werew bë b'u seko k'u ye. A don gintanw barika bonya kama, bana dimi bë tunun kunatow yerew la. A kelen si te f'a garisike kô.

Bamako anjamana marabolotow kono, kunatow togoladon sugandira, ka ben san 1994 Zanwuyekalo tile 30 don ma. K'a ta jamana kuntigi n'a furumuso la, ka se fangaso mogo ani lasigidenw ma, bëe y'i kunda Bamako JIKORONIN kan, ka t'i ñaniya jira kunatow la. O siratige la, wari dira dòw ma. Minnu faralen bë ñogon kan, ka bololabaara dòw ke, i ko seneforoko, nakoforoko, safunedilanko, galadonko, gesedako n'u ñogonnaw, olu ye minenw soro. Bëe ye donfiniw soro, i ko dulokiw, kulusiw, taafew ani birifiniw; kuma te balofenw



ani denmisenninw ka tulonkefen suguya caman ma.

Jinan, Bamako kunatow jigi fara cogo min na, n'a y'a soro ñogon kera dugu tòw kono, a bë se ka fo, k'a kodabora fen min kama, k'o ñena. Nka, o t'a bëe ye, bawo, kunatow ladonni man kan, ka ke donkelenko doron ye. An bëe b'u kamaliyoro dòn, n'o ye JIKORONIN ye, Bamako dugu kono. A dòw b'an senkorò, yoro bëe la, jamana kono. Olu sa, an bë se k'u lahine tuma bëe, i k'an bë saraka bo, cogo min na, waati o waati; k'a di banabagato werew ma.

